

Jordbruksutskottets yttrande

1980/81:1 y

med anledning av motion om åtgärder mot ekonomisk brottslighet

Till justitieutskottet

I beslut den 13 maj 1980 har justitieutskottet hemställt om yttrande från jordbruksutskottet över motionen 1979/80:1120 av Olof Palme m.fl. (s) om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten, jämte inkomna remissyttrandena, i de delar ärendet kan hänföras till jordbruksutskottets beredningsråd.

Motionen

I motionen 1120 behandlas olika typer av ekonomisk brottslighet, varmed avses bl.a. skattebrott, valutabrott och överträdelse av arbetarskydds- och miljöskyddslagstiftning. Dessa brott bör, framhålls det, i straffvärde jämföras med andra brott som äventyrar människors liv och hälsa. Vid brott av den art som miljöbrotten representerar bör enligt motionen ett företag som sådant kunna åläggas ekonomiska sanktioner i form av företagsböter, beräknade med hänsyn tagen till den vinst företaget berett sig genom det brottsliga förfarandet m.m. Sammanfattningsvis hemställs i motionen i nu berörda delar (punkterna 11 och 12) att regeringen lägger fram förslag om straffskärpningar för brott mot bl.a. miljöskyddslagstiftningen samt om företagsböter som påföljd vid ekonomisk brottslighet.

Utskottet

Miljöskyddsutredningen har i december 1978 avgett delbetänkandet Bättre miljöskydd I (SOU 1978:80) med förslag i fråga om förprövnings-, tillsyns- och påföljdssystemet m.m. i miljöskyddslagstiftningen.

Beträffande påföljdssystemet föreslår utredningen att straffmaximum höjs till fängelse i två år och åtalspreskriptionstiden förlängs till fem år vid överträdelse som kunnat innebära betydande kränkning av miljöskyddsintrasse och som täcks av gärningsmannens uppsåt eller grova oaktsamhet. I sådana fall bör enligt utredningen påföljden med hänsyn till allmän laglydnad regelmässigt bestämmas till fängelse. I sammanhanget påpekas att miljöbrottet ibland kan räknas till gruppen organiserad ekonomisk brottslighet.

Vidare föreslår utredningen att påföljden för överträdelse som i dag skulle resulterat i ett bötesstraff ersätts av en s.k. miljöskyddsavgift, som bl.a. skall svara mot de ekonomiska kalkyler och värden som kan ligga bakom överträdelsena. Denna sanktion skall kunna riktas även mot

juridiska personer, vilket ej är fallet med straff av mera traditionellt slag.

Frågan om ett avgiftssystem vid miljöfarlig verksamhet – i första hand som ett allmänt miljöpolitiskt styrmedel – behandlas i miljökostnadsutredningens slutbetänkande, som avlämnades i april 1978 (SOU 1978:43).

De båda nu berörda betänkningarna har varit föremål för en omfattande remissbehandling och övervägs f.n. i jordbruksdepartementet. En proposition med förslag till ändringar i miljöskyddslagstiftningen m. m. är under utarbetande och kommer enligt redovisad propositionsförteckning att föreläggas riksdagen senare under år 1980.

Utskottet vill vidare hänvisa till att det inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med förslag till ändringar i brottsbalken, vilken bl. a. bygger på förslag från brottsförebyggande rådet. Enligt promemorian bör i 13 kap. brottsbalken införas bestämmelser om ett allmänt miljöbrott vari straffbeläggs vissa av uppsåt eller grov oaktsamhet begångna gärningar som orsakar betydande olägenhet för miljön. Påföljden för sådana brott föreslås bli böter eller fängelse i högst två år. För grovt brott föreslås ett straffmaximum om sex år. Förslaget innebär att enbart brottsbalkens bestämmelser skall tillämpas på gärningar som faller under såväl brottsbalkens som miljöskyddslagens straffbestämmelser. Om däremot en gärningsman gjort sig skyldig till en oaktsamhet som inte kan anses grov eller om hans gärning inte är av så allvarlig beskaffenhet att betydande olägenhet i miljön kan antas ha uppstått, blir enbart miljöskyddslagens bestämmelser tillämpliga. I fråga om åtalspreskription medför de i promemoriaförslaget upptagna straffskalorna att preskriptionstiden blir tio år för grova brott och fem år för övriga brott.

Beträffande straffansvar för juridiska personer bör tilläggas att man f.n. inom justitiedepartementet bearbetar ett förslag om företagsböter vilket varit föremål för remissbehandling.

Utskottet konstaterar för sin del att erfarenheterna under den tid miljöskyddslagen varit i kraft tyder på att det behövs skärpta reaktioner från samhällets sida gentemot överträdelse av hithörande skyddsbestämmelser. Bl. a. resultatet av miljöskyddsutredningens överväganden och remissyttrandena över utredningens förslag pekar tämligen entydigt i denna riktning. Ett effektivare sanktionssystem kan, som framhållits i motionen 1120, åstadkommas genom en allmän straffskärpning och genom påföljder – t.ex. i form av företagsböter – som kan riktas även mot juridiska personer. Av utskottets redogörelse framgår att det på miljövårdsområdet förbereds åtgärder som i avsevärd mån svarar mot motionärernas önskemål härvidlag. I avbidan på

resultatet av dessa åtgärder bör motionen i här berörda delar inte f. n. föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Stockholm den 14 oktober 1980

På jordbruksutskottets vägnar

FINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Ingvar Eriksson (m) och Jan Fransson (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg och Jan Fransson (alla s) anser att jordbruksutskottet i sitt yttrande till justitieutskottet bort tillstyrka bifall till motionen 1120 i berörda delar och anför därvid följande.

Vi ansluter oss till vad motionärerna anfört om det nödvändiga i att samhället med kraft angriper den ekonomiska brottsligheten i alla dess former. Brott mot miljöskyddslagstiftningen är som i motionen påpekats en form av ekonomisk brottslighet som kan få svåra skadeverkningar på såväl naturmiljön som på människors liv och hälsa. Det torde råda betydande enighet om att det behövs en allmän straffskärpning för sådan brottslighet. Gjorda erfarenheter tyder vidare på att frågan om påföljder som kan riktas även mot juridiska personer måste ägnas särskild uppmärksamhet. Vi delar därför den i motionen framförda uppfattningen att ett företag som överträder miljöskyddslagstiftningen bör kunna åläggas ekonomiska sanktioner i form av företagsböter, beräknade med hänsyn tagen bl. a. till den vinst företaget berett sig genom det brottsliga förfarandet. Oavsett om man från berörda departements sida förbereder åtgärder mot miljöbrottsligheten – närmare uppgifter om inriktningen av denna verksamhet föreligger dock f. n. inte – bör riksdagen enligt vår mening göra ett klart uttalande rörande behovet av ett effektivare sanktionssystem för brott mot miljöskyddslagstiftningen i enlighet med punkterna 11 och 12 i motionen 1120.

